

במבט ראשון

מאת ג.ב.

לכיתות נמוכות

אבי כץ, גמד ביער-עד, ציורים: גל כרמי, הוצ' "מסדה" 1984, 44 עמ', מנוקד, בצבעים.

סיפור פשוט בתכלית. גמד, כמו כל הגמדים הסטיריאוטיפים, מסייע לזולתו. בגנו שלו, ביער, חי בנעימים, מקבל אורחים, וכך חולפים הימים בשגרה. אך מתעוררת בו סקרנות לראות מה מעבר לסביבתו הקרובה, והוא יצא למסע, למרחקים. במסעו מתוודע לדברים "מוזרים" שגורמים לו התרגשות. הוא נפתד ונדהם.

הגמד, שבא מן היער, הוא פרימיטיבי, ורואה את העולם בעיין גמדית. האנשים — ענקים, אווירון — הוא ציפור פלדה, הבתים — הם ג'ירפות מבטון, העיר אינה לרוחו של גמדנו, בעיניו זה "יער מגרדי שחקים / מי לגור בהם מסכים" ? השליכה של העיר הגדולה נשמעת: "שאון אבק, עשן שחור / אולי כדי לשוב אחור" ?

מסתתרת בסיפור הקריאה של רוסו לשוב לטבע.

אהרן קומס, דנדוש והמכבש, ציורים: יפתח אלון, הוצ' עם עובד 1984, 24 עמ' ללא מספור.

סיפור קצר על שני ילדים, דנדוש ואבינועם חברו הטוב, שמגיעים לגן-הילדים שלהם כשהם מוסעים על גבי מכבש.

גם ילדים אחרים מגיעים לגן ברכב, הם מובאים לשם באמצעי תעבורה מגוונים, מדורגים מן הקל אל הכבד: אופניים, אופנוע, פיאט אדום, אוטו של תנובה ומשאית. אך השיא הוא מכבש. קומס מספר בפשטות על קנאה ילדית, מובנת, ועל היענות אביו של דנדוש לבקשתו כדי לספק את שאיפתו ולצַפס את רגש הקנאה.

הציורים הודפסו בצבע אחד, ולכאורה מטושטשים אך הילד ימצא בהם השתקפות מהימנה להווי שלו בגן.

אהבת בעל-חיים הוא מסימני ההיכר של דורית אורגד. סיפור משכנע, האהבה אינה של ילדה בלבד, אמה של שרון מספרת על אהבתה ארנבת בהיותה חיילת, האם התכוונה דורית אורגד לומר שרגש זה עובר בתורשה, או התכוונה לומר שרגש האהבה אל בעל-חיים רך ועדין טמון בלבו של אדם ללא הבדל גיל? לא כך. לא כל המבוגרים, שעליהם מסופר אוהבים ארנבות — אך כל הילדים מתייחסים במידה שווה של חיבה אליהן. יש קונפליקטים בסיפור.

קונפליקט בין ילדה שאוהבת ארנבת לבין השאיפה של בעל-חיים הנתון בשבי לצאת לחופשי. ההבנה לחופשה או בווריאנט אחר, ליצור תנאים דומים בארנבוניה, מתקבלת על דעת המטפלים בבעלי-החיים ונקשרו בהן. בסופו של דבר מתברר שאין אפשרות לביית את בעלי-החיים שנולדו לחופש ואין אפשרות לשחק בהם כי הם "פראיים".

הספר מודפס בשני סוגים של אותיות. מה שמספרת שרון הילדה — מודפס באות גדולה יותר מן האותיות של סיפור האם. שימוש בשני סוגים של האות מוסיף גוון ומשמעותי.

לכיתות בינוניות

סמדר שיר, המון דברים קרו בקיץ ההוא, ציורים: אבנר כץ, הוצ' כתר 1985, 103 עמ'.

אפיזודה אחת קטנה של קיץ אחד, שסביבה נרקם הסיפור, מוליכה את הקורא אל הווי חיים של ילדים בשכונה תל-אביבית. הטכניקה היא העלאת פרטים, ע"י גיבור הסיפור, יונתן, שהוא האני המספר, בדרך אסוציאטיבית. הסיפור מתחיל במעשה קונדס של ילד שובב, שרצה להרגיז את שכנתו, רות השמנה, ילדה כבת עשר. וכיצד יעשה זאת? הוא יטפס על עץ שליד חלונה, יציץ למקלחת וידע את צבע תחתוניה. באפיזודה זאת מתחיל הסיפור, אך בפרקים הבאים אנו זונחים את הקוריוז ומתרכזים סביב בעיות העומדות ברום עולמם של ילדים בגיל רות ויונתן — נקמה, חברות, הלשנה — עד ההפתעה שבפרק השביעי, שבו אנו קוראים על דמותה האמיתית של רותי, שהיא שונה מכפי שהצטיירה בעיני חבריה, שכניה וילדי גילה. מסתבר שמעשה טוב של ילד אחד בכוחו לשנות עמדות של קבוצה גדולה ולגרור אחריו שינוי בהתנהגות וביחסים שבינם לבין עצמם. האיורים של אבנר כץ, בסגנון קריקטוריסטי, בשחור לבן, לא שבו את עיני.

1. האה מאמרה של מרים רות, עמ' 38. — העורך.

ציפי אלדר, בצל הקוקוס ובקצב הרגאי, בית הוצאה אלישר 1984, לא מנוקד, 78 עמ'. המחברת שהתה עם משפחתה בג'מייקה, אי בים הקריבי, ונתגלה לפניה עולם חדש. את רשמיה מביאה בסגנון כתבה עתונאית. בספר 23 פרקים שבאמצעותם אנחנו מתוודעים אל ההווי שבאי זה, אורח החיים של תושביו, התנאים הגיאוגרפיים — אקלימיים וכל זה בתמציתיות שמ' סייעת לרוץ בקריאה שאינה מעייפת. יש פרקים שיש בהם מתח כגון, הפרק על הפירטים במפרץ. ילדים חובבי מרחבים ימצאו עניין במסופר ויעשירו ידיעתם על פינת חמד בעולם הרחב. את הרפורטז'ה מלווים צילומים אותנטיים וחבל שאיכותם גרועה.

נטע מרחוב הורדים, שולה איתן, ציורים : חוה עמית, שחור־לבן, כתר 1985, 143 עמ', מנוקד. תקופת "החופש הגדול" מעוררת דאגה בלבבותיהם של ההורים, ואישקט אצל הילדים המתפנים מעולה של תורה. מה יעשה ילד בתקופה זאת כדי לא לשקוע בים של שעמום ולהיגרר לעיסוקים שסכנה בצדם מבחינה בטיחותית ואולי גם מוסרית. פתרון חלקי לבעייה מוצאים הורים בעלי־אמצעים כספיים והם שולחים את בניהם לקייטנות, לחוגים לסוגיהם, מסיעים אותם לבילויים, לקרובי־משפחה, ויש גם כאלה אשר בידם לערוך טיולים בחוץ־לארץ. אך מה יעשו ילדים שהאמצעים הכספיים של הוריהם מוגבלים ? שולה איתן מנסה לתת תשובה על שאלה זאת. ב־24 פרקים שבספרה "מגלה עולמות" ומסבה תשומת־לב הקורא לעיסוקים שאולי לא חשב עליהם. "לטיל ברחוב אחד — גם זהו ענין. אך לא ידעתם, ילדים, מה מסתתר בכל הבנין" (30). הילדים מגלים בסביבתם הקרובה אתרים ובעיקר אנשים שבחברתם אפשר לבלות זמן מתוך ענין, עד כי "...שזיף כחול, אדמוני וצהבהב חברו יחד והביאו שמחה ללבב" (61).

לכיתות גבוהות

הלינה בירנבאום, ניגון פנימי, הוצאת "טרקלין", תשמ"ה. המחברת, ניצולת השואה חוזרת אחרי 40 שנה אל התקופה ומהרהרת בחוויות שעברו עליה בהיותה ילדה בת 10 בפרוץ מלחמת העולם השנייה. במבוא לספר כותב פרופ' שמאי דוידסון : "בשיריה מתייחסת הלינה למאורעות ולשברירי מאורעות והרגשות המתלווים אליהם. היא מספרת מה פירוש הדבר לחיות כילד לפני המלחמה, לחיות בגיטו, במחנה ריכוז, לחיות ניצולת השואה, לחיות עם מספר מקועקע על זרועה, להיאבק עם זכרונות מייסרים".

בנציון וחיה ישראלי, על שפת אגם סואן, עורכים: מיקי צור, אהרן ישראלי, הוצ'
עס'עובד, 302 עמודים.

הספר מוקדש לבנציון וחיה ישראלי, אנשי העליה השנייה, תולדותיהם ומעשיהם המפוארים שהחלו לפני מאה שנה בערך. אך יש בספר הרבה מעבר לביוגרפיה כפולה. סביב אישיותם של השניים, נשזרת עלילת העלייה השנייה והתפתחותו של היישוב על מאורעותיו ולבטיו, מאבקיו, משבריו, והישגיו במשך עשרות בשנים. במרכז עומדים כמובן אנשים, כמו בנציון וחיה, נחושים בדעתם, איתנים באמונתם, מחושלים כפלדה, ומדביקים את סביבתם הקרובה והרחוקה בעוז רצונם, בשאיפותיהם ובתקוותיהם. קשה לתמצת את תוכנו של הספר, אביא מספר כותרות לפרקים שימחישו את אופיו ויבליטו את היקף הבעיות המקופלות בו: "נשמתי פרח לירושלים" "לו היו לי כנפיים" "עם בוסל בסוכה בחברת נחשים" "אדון אני! מלך אביון", "ערגת לב"; "עם רחל [המשוררת] על הגורן" "להשביר לחם לרעבים" "גאולה או משיחיות של שקר", "להעלות את טבריה לראש ההרים". בדומה לאלה מאות פרקים (אמנם קצרים) מעוררים סקרנות ו"מאלצים" אותך לקרוא בכתוב, ותמצא כי על שפת האגם, כביכול שקט, החיים סואנים וסוערים. אין מוקדם ומאוחר בספר. מי שמכיר, ולו במקצת, את תולדות היישוב ימצא עניין בכל דף שבספר ואינו נזקק לקריאה רצופה מהתחלה ועד הסוף, וזה יתרון. הספר עשיר במסמכים ובמקורות אותנטיים ואלה עשויים לשמש מקור לא אכזב למחנכים, שיעמידו לפני חניכיהם אישיות מופת לשם הזדהות.
